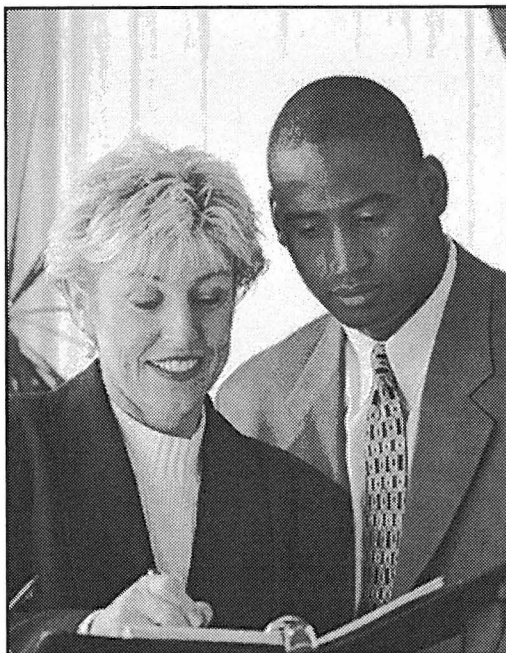

Renata
Mihalič

MENEDŽMENT INTELEKTUALNEGA KAPITALA

Prvi poskusi upravljanja in merjenja znanja podjetij

Moč intelektualnega kapitala se skriva v sposobnosti generiranja idej, ki vzplamtevajo novo vrednost.

(J. P. Morgan Chase, Wall Street Journal, 2001)

Glede na to, da je zaradi lokalnih učinkov globalne gospodarske recesije tudi Slovenija prešla v obdobje, ko je na vseh področjih resnično le najboljša praksa lahko dovolj dobra, je sistematično izvajanje odličnosti za nas postalo pomembnejše kot kdajkoli doslej. Najpomembnejšo vlogo pri zagotavljanju osnovnih predpogojev uveljavljanja te

odličnosti pa vedno radikalneje pridobiva intelektualni kapital kot ključni nacionalni kapital.

Obstoječa svetovna gospodarska recesija nas nedvomno vodi v ekonomijo znanja, vendar je razvoj učeče se družbe in transformacija v družbo znanja predvsem za Slovenijo kot predstavnika majhnega naroda še toliko bolj pomembna in odločilna za prihodnost.

Veličina Slovenije, njena vidnost in pomen so odvisni od znanja kot nacionalne vrednote (Svetlik, 2002). Pri tem pa nas pri zagotavljanju kritične mase nacionalnega intelektualnega kapitala čaka še zelo dolga, vendar izjemno perspektivna pot.

DRUŽBA ZNANJA KOT EKONOMSKI ODZIV

Mednarodna trgovina na področju znanja se v povprečju razvija kar petkrat hitreje kot dejavnosti, v katerih prevladujejo tako imenovani naravni dejavniki. Strokovnjaki napovedujejo, da bo do konca letošnjega leta dosegla celo 3,5 bilijona ameriških dolarjev.

Poleg ljudi in tehnologije je znanje odločilni povzročitelj sprememb v današnjem svetu (Peklar, 2002). Znanje je dejansko tudi edini resnično neizčrpen ekonomski dejavnik in predstavlja nevidno bogastvo vsakega naroda. Na tej osnovi menedžment znanja vedno intenzivneje vzpostavlja nove dimenzije v ekonomiji. Ekonomija znanja danes postaja

prevladujoči tip ekonomije (Amidon, 2002). Še celo več, nova ekonomija je postala ekonomija intelektualnega kapitala.

Intelektualni kapital nam omogoča celovit pogled na svet, in še pomembneje, omogoča nam celovit pogled na narod. Znanje ima najboljšo sposobnost globaliziranja, saj je prosti pretok znanja zaradi svoje narave lahko najuspešnejši in najučinkovitejši.

Globalni intelektualni kapital je tisti, ki se strateško strukturira, zmagovalno tržno vlogo v svetovni ekonomiji pa bodo seveda imeli posamezni, ključni nacionalni intelektualni kapitali.

Nova družba, ki nastaja, je torej družba znanja, v katero prehajamo kot odgovor na družbo informacij in se hkrati že pripravljamo na prihajajočo družbo inovacij, ki bo glede na današnje in pretekle razvojne trende očitno sledila družbi znanja.

Na teh izhodiščih je naša nacionalna razvojna vizija sledeča: Slovenija, dežela znanja, kot odgovor na procese svetovne gospodarske recesije (Peklar, 2002). Jedro, ki kaže na to, da se družba udejanja kot družba znanja, je, da ustvarjanje novega znanja postane temeljno načelo delovanja vsakega posameznika in vsake organizacije (Svetlik, 2002). Šele nato lahko dejansko govorimo o družbi znanja kot novi perspektivni razvojni viziji v novem tisočletju.

TRŽNI VIDIK INTELEKTUALNEGA KAPITALA IN POSLOVNA ODLIČNOST

Kompleksne in turbulentne razmere v boju za ohranjanje konkurenčne prednosti in dobičkonosnosti ter zagotavljanje sukcesivne rasti so sodobne organizacije privedle do spoznanja, da so ustrezno izobraženi, usposobljeni in izpopolnjeni kadri njihovo največje bogastvo ter korporativno znanje najmočnejše orožje (Mihalič-Nahtigal, 2001).

Nova družba bo nedvomno družba izobraženih. Znanje bo njen ključni vir in izobraženci bodo prevladujoči del "delovne sile". Znanje kot temeljno "proizvodno sredstvo" bo lažje pridobiti kot kadarkoli doslej, zato bodo tudi možnosti za uspeh (in seveda tudi za poraz) veliko večje (Drucker, 1998).

Tržna dimenzija intelektualnega kapitala je močno vzpodbudila razvoj izobraževalnega menedžmenta in vzročno-posledično tudi kadrovskega menedžmenta. Zakon permanentnega učenja je začel spreminjati organizacije v učeče se organizacije, učeče se družbe, v katerih je skrb za lastno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje ter skrb za lasten razvoj vsakega zaposlenega prvenstvena. Vse zaradi enega razloga: znanje je postalo najbolj iskano tržno blago.

Permanentno učenje, inoviranje in izboljševanje ter razvoj in vključevanje vseh zaposlenih so med ključnimi elementi koncepta poslovne odličnosti (business excellence). Predpogoj poslovne odličnosti je odličnost intelektualnega kapitala organizacije.

Znanje je nacionalna vrednota.

MENEDŽMENT INTELEKTUALNEGA KAPITALA

Razvojna osnova področja menedžmenta intelektualnega kapitala (Intellectual Capital Management – ICM) je izobraževalni menedžment in kot njegova nadgradnja menedžment znanja (Knowledge Management – KM).

Izraz intelektualni kapital je bil prvič uporabljen sicer že leta 1958, prvo objavo s področja intelektualnega kapitala v poslovnem mediju pa je leta 1991 zaznamoval prispevek Thomasa A. Stewarda v reviji

Fortune. Intelektualni kapital je sprva povzročil precejšen val skepticizma in dvomov ter je dejansko sprejet šele v zadnjih nekaj letih.

Danes intelektualni kapital že postaja najmočnejše trajnostno korporativno orožje v boju za konkurenčno prednost (Steward, 2001). Tega se vedno bolj zavedajo tako v znanstvenih, menedžerskih kot tudi v izobraževalnih in drugih sferah.

Glede na to, da gre za novo področje, še vedno nimamo neke univerzalne definicije menedžmenta intelektualnega kapitala. Že samih definicij intelektualnega kapitala je toliko, kolikor je avtorjev, ki so pisali o njem. Po eni izmed "tipičnih definicij" intelektualni kapital predstavlja transformacijo znanja v nekaj, kar predstavlja neposredno vrednost organizaciji (Brennan, 2001).

Najuglednejši strokovnjaki, ki proučujejo to področje, so ugotovili, da kapital podjetja sestavljata fiksni kapital in intelektualni kapital (Pulič-Sundač, 2002) ter da je v večini primerov intelektualni kapital veliko pomembnejši. Dokazano je, da je zlasti v podjetjih visokih tehnologij, sodobnih informacijskih tehnologij, nanotehnologij, robotike, vesoljskih tehnologij in podobnih (skratka v podjetjih, kjer je vloga raziskav in razvoja superiorna) intelektualni kapital tisti, ki prispeva večji delež k dobičku kot pa fiksni kapital.

Na teh izhodiščih se vedno več raziskovalcev ukvarja predvsem s tržno komponento intelektualnega kapitala, pri čemer so glavna vprašanja odprta ravno glede cene intelektualnega kapitala. Dejavniki, ki oblikujejo ceno intelektualnega kapitala, so naslednji (Nemec, 2002):

- povpraševanje po znanju,
- ponudba znanja,

- velikost trga znanja,
- omejitve trga znanja,
- mobilnost nosilcev znanja,
- raven BDP,
- gospodarska rast in pričakovanja,
- naklonjenost okolja za pridobivanje znanja,
- kakovost izobraževalnega procesa,
- nagrajevanje znanja in
- številni drugi dejavniki.

Da bi razumeli funkcije menedžmenta intelektualnega kapitala, moramo poznati posamezne dele, iz katerih je intelektualni kapital sestavljen. Po znani metodologiji SMAC (Society of Management Accountants of Canada), ki je razvila metodološke okvire menedžmenta intelektualnega kapitala, so osnovni elementi intelektualnega kapitala naslednji (SMAC, 1998):

- človeški kapital (human capital),
- kapital odnosa do kupcev in relacijski kapital (customer capital, relational capital),
- intelektualna lastnina (intellectual property) in
- kapital podpornih funkcij (infrastructure assets).

Človeški kapital vključuje znanje in izkušnje, izobrazbo, strokovno usposobljenost in izpopolnjenost, z delom povezana spoznanja, tiho znanje, psihometrična vrednotenja, z delom povezane sposobnosti, podjetniški zanos, ustvarjalne zmožnosti, odzivne zmožnosti, preurejevalne zmožnosti, inovatorstvo, sposobnost prilagajanja spremembam in odzivnost nanje.

Kapital odnosa do kupcev in relacijski kapital vključujeta blagovne znamke, odjemalce, zvestobo odjemalcev, ime podjetja, zaostala naročila, kanale za distribucijo, ključne partnerje, poslovna sodelovanja, licenčne

sporazume, ugodne pogodbe, sporazume o uporabi tuje blagovne znamke, dobro ime, ugled podjetja.

Intelektualna lastnina vključuje patente, licence, avtorske pravice, pravice do modelov, poslovne skrivnosti, blagovne znamke, storitvene znamke.

Kapital podpornih funkcij pa vključuje način poslovnega razmišljanja, organizacijsko kulturo, strateški menedžment, informacijsko podporo, ureditev omrežnih povezav, finančne povezave, poslovno odličnost, klimo v organizaciji.

Šele na osnovi teh okvirov je mogoča uspešna in učinkovita priprava in izvajanje posameznih funkcij menedžmenta intelektualnega kapitala. Osnovne funkcije menedžmenta intelektualnega kapitala so tako naslednje:

- načrtovanje intelektualnega kapitala,
- organiziranje intelektualnega kapitala,
- vodenje intelektualnega kapitala in
- nadzorovanje intelektualnega kapitala.

Izvajanje posameznih funkcij menedžmenta intelektualnega kapitala zahteva na ravni organizacije celostni multidisciplinarni pristop, še posebej pa to velja pri razvoju intelektualnega kapitala na nacionalni ravni.

MERJENJE INTELKTUALNEGA KAPITALA

Osnovno vprašanje, ki se nam postavlja ob načrtovanju, organiziranju, vodenju in nadzoru intelektualnega kapitala, je, kako intelektualni kapital izmeriti, da bi ga potem sploh lahko upravljali, in ali je to sploh mogoče.

Raziskovalci kanadskega Inštituta za raziskovanje intelektualnega kapitala (Institute for Intellectual Capital Research) poudarjajo, da kljub vsemu intelektualnega kapitala

dejansko ni mogoče izmeriti. Intelektualni kapital je namreč sestavljen iz neotipljivega bogastva znanja in ga kot takšnega ni mogoče izmeriti, raziskovalci pa lahko le sestavljajo teorije o vsebini tega kapitala in razvijajo nadomestne enačbe, da bi ga nekako predstavili (Bontis, 2002).

Drugi raziskovalci, ki so v večinskem prepričanju, vztrajajo pri osnovnem stališču, da je vse mogoče izmeriti, pomembna je le izbira meril in seveda standardizacija le-teh. Zanimivo je, da nekateri znanstveniki govorijo o merjenju intelektualnega kapitala kot o merjenju inteligenčnega kvocienta, le da gre za IQ podjetja, nacionalni IQ in podobno.

Kljub nasprotujočim si mnenjem danes poznamo že kar nekaj metodologij merjenja intelektualnega kapitala, ki imajo vsaka svoje prednosti in pomanjkljivosti, trenutno pa še vedno ne vodijo k nekim poenotenjem in skupnim dogovorom ali celo začetkom standardizacije. Velik problem predstavlja merjenje intelektualnega kapitala v podjetjih, na nacionalni ravni pa je zadeva še veliko bolj kompleksna, neraziskana in vprašljiva.

V nadaljevanju si oglejmo nekatere najbolj uveljavljene metode in tehnike merjenja intelektualnega kapitala v podjetjih.

Gre za dokaj preprosto metodo, ki pa ne vključuje vseh dimenzij. Direktor slovenskega Inštituta za intelektualni kapital poudarja dejstvo, da je ravno razlika med knjigovodsko in tržno vrednostjo podjetij zelo

Najbolj razširjeni kazalnik intelektualnega kapitala je razmerje med tržno in knjigovodsko vrednostjo. Številni avtorji utemeljujejo in zagovarjajo metodo, da je vrednost intelektualnega kapitala podjetja razlika med knjigovodsko in tržno vrednostjo podjetja.

*Kako izmeriti
neotipljivo
bogastvo znanja?*

pomemben motiv ukvarjanja z intelektualnim kapitalom, saj se to razhajanje v razvitih tržnih gospodarstvih vse bolj povečuje (Maček, 2002).

Merila menedžmenta intelektualnega kapitala po osnovni metodologiji SMAC vključujejo kazalnike človeškega kapitala, organizacijskega kapitala in relacijskega kapitala (SMAC, 1998).

Kazalniki človeškega kapitala so naslednji:

- ugled zaposlenih v podjetju pri iskalcih strokovnjakov,
- leta izkušenj v poklicu,
- udeležba novincev (odstotek zaposlenih z manj kot dvema letoma izkušenj),
- zadovoljstvo zaposlenih,
- udeležba zaposlenih, ki predlagajo nove zamisli (udeležba uporabljenih novih zamisli),
- dodana vrednost na zaposlenega in
- dodana vrednost na denarno enoto plače.

Kazalniki organizacijskega kapitala so naslednji:

- število patentov,
- prihodki v primerjavi z odhodki za raziskovanje in razvijanje,
- stroški vzdrževanja patentov,
- stroški v dobi koristnosti projekta v primerjavi s prihodki od prodaje,
- število računalnikov, povezanih z bazo podatkov,
- število uporab baze podatkov,
- prispevki za bazo podatkov,
- izboljšanja in nadgradnje baze podatkov,
- obseg uporabe informacijskega sistema in povezav,
- stroški informacijskega sistema v primerjavi s prihodki od prodaje,
- prihodki v primerjavi z odhodki za informacijski sistem,

- zadovoljstvo s storitvami informacijskega sistema,
- udeležba novih idej v primerjavi z uporabljenimi novimi idejami,
- število uvedenih novih izdelkov,
- novo uvedeni izdelki na zaposlenega,
- število večfunkcionalnih projektnih skupin,
- udeležba prihodka iz novo uvedenih izdelkov,
- petletna razvojna težnja glede dobe koristnosti izdelka,
- povprečna doba oblikovanja in razvijanja izdelka ter
- vrednost novih idej in zamisli (prihranjeni denar, dobiček).

Kazalniki relacijskega kapitala pa so naslednji:

- rast obsega poslovanja,
- udeležba stalnih odjemalcev v prihodkih od prodaje,
- zvestoba blagovni znamki,
- zadovoljstvo odjemalcev,
- pritožbe odjemalcev,
- vračilo izdelkov v razmerju do prodaje,
- število povezav dobavitelj-odjemalec in njihova vrednost ter
- udeležba izdelka (storitve) v odjemalčevem (dobaviteljevem) poslovanju.

Eno izmed najnovejših metod merjenja intelektualnega kapitala, imenovano metodo VAIC™ (Value Added Intellectual Capital) je razvil hrvaški Center za intelektualni kapital. Koeficient VAIC je seštevek učinkovitosti človeškega kapitala, učinkovitosti strukturnega kapitala in učinkovitosti finančnega kapitala. Za njegov izračun je potrebno najprej določiti dodano vrednost, ki jo dobimo tako, da od vseh prihodkov podjetja odvezamo stroške, pri tem pa v izračun ne vključimo

stroškov dela (obravnavamo jih kot investicijo). Stroški dela torej pomenijo človeški kapital, razlika med dodano vrednostjo in človeškim kapitalom pa je definirana kot strukturni kapital. Učinkovitost človeškega in strukturnega kapitala določimo, če po tej metodi izračunano dodano vrednost delimo s človeškim oziroma strukturnim kapitalom. Enako velja za določanje učinkovitosti angažiranega finančnega kapitala. Če vse tri vrednosti seštejemo, dobimo koeficient VAIC ali splošno učinkovitost ustvarjanja dodane vrednosti. S tem izrazimo intelektualno sposobnost podjetja (Pulič, 2002).

Način obvladovanja vprašanja amortizacijskih stopenj pri primerjavi intelektualnega kapitala različnih podjetij predstavlja uporaba Tobinovega "q", ki ga je izvirno razvil Nobelov nagrajenec za ekonomijo James Tobin, in sicer kot metodo napovedovanja naložbenega obnašanja. Za napovedovanje naložbenih odločitev podjetja ta metoda uporablja nadomestitveno vrednost sredstev podjetja, neodvisno od obrestnih mer. Tobinov "q" predstavlja razmerje med tržno vrednostjo podjetja (cena delnice x število delnic) in nadomestitveno vrednostjo njegovih sredstev. V primeru, da je nadomestitvena vrednost sredstev podjetja manjša od njegove tržne vrednosti, dobiva podjetje monopolno rento ali večje donose na svojo naložbo, kot je to normalno. Večja vrednost "q" kaže, da bo podjetje verjetno kupilo več takšnih sredstev. Tehnologija in premoženje v ljudeh sta očitno povezana z velikimi vrednostmi "q". Kot merilo intelektualnega kapitala opredeljuje Tobinov "q" zmožnost podjetja pridobiti nenavadno visoke dobičke, ker je doseglo nekaj, česar ni dosegel nihče drug (Steward, 2001).

Strokovnjaki so razvili še eno merilo – metodo, imenovano izračunana neopredmetena vrednost, razvito z namenom, da bi ugotovili pošteno tržno vrednost neopredmetenih sredstev podjetja. Po tej metodi se izračuna

presežek donosa opredmetenih sredstev, kar je podlaga za določanje deleža donosa, ki ga je mogoče pripisati neopredmetenim sredstvom. Izračunana neopredmetena vrednost daje možnost primerjav znotraj panoge in tudi med posameznimi panogami na podlagi revidiranih računovodskih izidov.

Intelektualni kapital je nedvomno močno razburil računovodsko sfero in popolnoma spreminja računovodsko prakso, vprašanje časa pa je, kako radikalno jo bo spremenil.

Pri merjenju intelektualnega kapitala je potrebno opozoriti na dejstvo, da pri tem ne gre za merjenje in opazovanje enkratnega trenutnega stanja intelektualnega kapitala, temveč je potrebno upoštevati predhodne in tudi nadaljnje učinke intelektualnega kapitala ter vse interne in eksterne relacije (Mouritsen-Larsen-Bukh, 2001).

Nedvomno gre za popolnoma novo perspektivo za podjetja, saj se v podjetju, ki po računovodskih izkazih uspešno posluje z dobičkom, lahko izkaže, da ob upoštevanju (merjenju) intelektualnega kapitala podjetje sploh ne ustvarja vrednosti, temveč jo celo uničuje.

Številni avtorji se strinjajo, da je intelektualni kapital najpomembnejši kazalnik uspešnosti poslovanja podjetja.

ZAKLJUČEK

Področje raziskovanja intelektualnega kapitala zahteva izrazito interdisciplinarni koncept kooperativnega pristopa in koordinacije menedžmenta, organizacije, financ, ekonomije in statističnih študij (Guthrie-Petty-Johanson, 2001). Celostni pristop je ključnega pomena.

Temeljno vprašanje, ki se postavlja, je, kako

*Kapital zahteva
invencijo novih
finančnih in
poslovno-
računovodskih
konceptov ter
tehnik.*

Področju menedžmenta intelektualnega kapitala se v dobi naslednjih let napoveduje pravi razcvet. Danes pa je to področje zelo neraziskano, še vedno veliko premalo poznano, predvsem pa preslabo sprejeto tako v znanstvenih, menedžerskih, izobraževalnih in drugih krogih. Zato tudi še nikakor ne moremo govoriti o področju kot o znanstveni disciplini, nedvomno pa gre za novo vejo, ki obeta izjemne razsežnosti. Predvsem bo šlo za velike dimenzije zlasti na nacionalnih ravneh, še posebej v državah, kot je Slovenija, in na njenem prehodu ter vstopu v EU in NATO. Področje intelektualnega kapitala prav zato potrebuje tudi čimprejšnje definiranje institucionalnih okvirov.

intelektualnemu kapitalu zagotoviti tako optimalno okolje, da bo lahko generiralo maksimalno dodano vrednost kot merilo gospodarskih dosežkov neke družbe.

Intelektualni kapital bo radikalno zaznamoval prehod iz informacijske dobe preko dobe znanja v inovacijsko dobo, v kateri bo vloga intelektualnega kapitala še veliko odločilnejšega pomena kot danes. Kako močno in na kakšen način bo zaznamoval ta prehod, je še odprto vprašanje, nedvomno pa gre za zlato področje nove dobe ... Eppure si muove ...

LITERATURA IN VIRI

Amidon, Debra (2002). The Innovation SuperHighway - Mobilizing Intellectual Assets, Intellectual Capital, From Potential to Value Creation. Mednarodna konferenca o intelektualnem kapitalu, junij 2002. Portorož, Zbornik konference, Inštitut za intelektualni kapital, Center za intelektualni kapital, Finance, Ljubljana.

Bontis, N. (2002). National Intellectual Capital Development, Intellectual Capital, From Potential to Value Creation. Mednarodna konferenca o intelektualnem kapitalu, junij 2002. Portorož, Zbornik

konference, Inštitut za intelektualni kapital, Center za intelektualni kapital, Finance, Ljubljana.

Brennan, N. (2001). Reporting Intellectual Capital in Annual Reports: Evidence from Ireland, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Managing, Measuring and Reporting Intellectual Capital for the New Millennium. MCB University Press, Bradford, England, volume 14, 4, str. 423–436.

Drucker, F. P. (1998): The Coming of the New Organization, Harvard Business Review on Knowledge Management. Boston, USA..

Guthrie, J., Petty, R., Johanson, U. (2001). Sunrise in the Knowledge Economy, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Managing, Measuring and Reporting Intellectual Capital for the New Millennium. MCB University Press, Bradford, England, volume 14, 4, str. 365–382.

Maček, M. (2002). Intelektualni kapital: odkrivanje skritega, Glavni izzivi intelektualnega kapitala so povezani s tradicionalnimi računovodskimi izkazi. Finance, 29. maj 2002 (naslov spletne strani:

<http://www.finance-on.net/>).

Mihalič, R., Nahtigal, R. (2001). Sodobna politika izobraževanja kadrov in razvoj kariere, Izobraževalni management, Izobraževanje v gospodarstvu. Andragoška spoznanja, Zbornik konference, Portorož, Gospodarski vestnik, Ljubljana.

Mouritsen, J., Larsen, H. T., Bukh, P. N. (2001). Valuing the Future: Intellectual Capital Supplements at Skandia, Accounting. Accounting, Auditing & Accountability Journal, Managing, Measuring and Reporting Intellectual Capital for the New Millennium. MCB University Press, Bradford, England, volume 14, 4, str. 399–422.

Nemec, B. (2002). Strateške dileme razvoja izobraževanja z vidika uporabe elektronskega poslovanja (e-univerza). Dnevi slovenske informatike.

Peklar, F. L. (2002). Družba znanja. Svetilnik. Socius, d. d., družba za svetovanje, inženiring in založništvo. Ljubljana, št. 41, marec 2002, str. 9–10.

Pulič, A. (2002). Intelektualna sposobnost podjetja. Z metodologijo VAIC™ lahko izmerimo, kako učinkovit je intelektualni kapital v podjetju. Finance, 13. avgust 2002 (naslov spletne strani:

<http://www.finance-on.net/>).

Pulič, A., Sundač, D. (2002). Intelektualni kapital. IBCC, Rijeka (naslov spletne strani:

<http://www.raviko.hr/ibcc/>).

Rosender, R., Fincham, R. (2001). Thinking Critically about Intellectual Capital Accounting. Accounting, Auditing & Accountability Journal, Managing, Measuring and Reporting Intellectual Capital for the New Millennium. MCB University Press, Bradford, England, volume 14, 4, str. 383–398.

Steward, A. T. (2001): The Leading Edge, Intellectual Capital: Ten Years Later - How Far We've Come. Fortune, May 28, 2001 (naslov spletne strani: <http://www.fortune.com>).

Svetlik, I. (2002): Znanje kot nacionalna vrednota. Intervju. Svetilnik. Družba znanja. Socius, d. d., Ljubljana, 41, str. 4–7.

DRUGI VIRI

MZRS (IFAC), Financial and Management Accounting Committee (FMAC): The Measurement and Management of Intellectual Capital. Revizor, 12/99, 2002.

SMAC, Society of Management Accountants of Canada, The Management of Intellectual Capital, Hamilton, 1998. Inštitut za intelektualni kapital, Slovenija. Centar za intelektualni kapital, Hrvaška.